

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 477/2020-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca), sudkyne Jany Baricovej a sudcu a Miloša Maďara prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného euroadvokátom JUDr. Lubomírom Müllerom, Symfonická 1496/9, Praha 5, Česká republika, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 13/2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 13/2018 porušené boli.

2. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 567,28 € (slovom päťstošesťdesiatšedem eur a dvadsaťosem centov) na účet jeho právneho zástupcu euroadvokáta JUDr. Lubomíra Müllera, Symfonická 1496/9, Praha 5, Česká republika.

3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 477/2020-7 z 20. októbra 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 13/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal 15. mája 2018 okresnému súdu žalobu proti Slovenskej republike o náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonnú väzbu. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o tejto ním podanej žalobe.

3. V dôsledku nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní sa sťažovateľ 27. marca 2020 obrátil na predsedu okresného súdu so sťažnosťou na prietahy v konaní. Táto jeho sťažnosť bola predsedom okresného súdu vyhodnotená ako dôvodná, pričom

za dôvod vzniknutých prietáhov označil predseda okresného súdu nadmernú zaťaženosť súdneho oddelenia zákonnej sudkyne.

4. Sťažovateľ pred ústavným súdom tvrdí, že jeho vec nemožno považovať za skutkovo či právne zložitú. Za prietahy v napadnutom konaní je podľa jeho názoru zodpovedný výlučne okresný súd, ktorý v jeho veci dlhodobo nekoná.

5. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol: „*I. Okresní soud Bratislava I. v řízení pod sp. zn. 14C/13/2018 porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 48 odst. 2 Ústavy.*

II. Okresnímu soudu Bratislava I. se nařizuje, aby ve věci vedené pod sp. zn. 14C/13/2018 neprodleně konal.

III. Okresní soud Bratislava I. je povinen zaplatit stěžovateli do 2 měsíců od doručení tohoto nálezu zadostiučinění ve výši 2.000 eur.

IV. Stěžovateli se podle advokátního tarifu přiznává náhrada nákladu právního zastupování...“

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

6. Okresný súd sa vyjadril k priatej ústavnej sťažnosti a poukázal na to, že v napadnutom konaní ide o posúdenie právne zložitej veci, čo vyplýva zo samotného predmetu konania, ktorým je rozhodovanie o žalobe na zaplatenie 11 333 € z titulu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov. Okresný súd bol podľa jeho predsedu vo veci nečinný iba v období od 4. apríla 2019 do 21. apríla 2020 z dôvodu nadmernej zaťaženosťi zákonnej sudkyne a ďalších zamestnancov okresného súdu, na čo okresný súd upozornil aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Za vzniknuté prietahy v napadnutom konaní tak môže predovšetkým Slovenská republika ako štát, ktorý viac ako 15 rokov nedokáže vyriešiť systémové problémy na okresnom súde.

7. K vyjadreniu okresného súdu bolo pripojené aj vyjadrenie zákonnej sudkyne. Zákonná sudkyňa poukázala na to, že právna vec sťažovateľa nie je právne a ani skutkovo jednoduchá. V súvislosti s plynulosťou postupu okresného súdu v napadnutom konaní taktiež poukázala na opatrenia na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19 a na svoju nadmernú pracovnú zaťaženosť.

8. Pokiaľ ide o úkony vykonané v napadnutom konaní, ústavný súd z predložených dokumentov a súdneho spisu zistil takýto priebeh napadnutého konania:

- 15. mája 2018 podanie žaloby,
- 8. novembra 2018 výzva na vyjadrenie žalovanej,
- 22. februára 2019 výzva sťažovateľovi na vyjadrenie,
- 25. marca 2019 výzva žalovanej na vyjadrenie,
- 9. apríla 2019 výzva sťažovateľovi na vyjadrenie,
- 5. augusta 2020 nariadenie pojednávania na 21. október 2020,
- 21. októbra 2020 pojednávanie, na ktorom bol vo veci vyhlásený rozsudok.

9. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že jeho vec nemožno považovať za právne zložitú, keďže je zrejmé, že bol uväznený, rehabilitovaný a v dôsledku uvedeného následne požiadal o odškodnenie. Proti rozsudku z 21. októbra 2020 podal odvolanie, a teda jeho vec stále nie je právoplatne skončená. Pokiaľ okresný súd poukázal na opatrenia na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19, tak tieto nemôžu vysvetliť nečinnosť okresného súdu pred marcom 2020. Sťažovateľ v nadväznosti na tvrdenie okresného súdu o objektívnej zodpovednosti Slovenskej republiky doplnil petit svojej ústavnej sťažnosti v bode I takto: *„Okresní soud Bratislava I. v řízení pod sp. zn. 14C/13/2018 porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 48 odst. 2 Ústavy. Objektivní odpovědnost za toto porušení nese Slovenské republika, která nezajistila Okresnímu soudu Bratislava I. potřebné podmínky k tomu, aby stěžovatelova práva mohla být zachována.“*

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov a súdneho spisu

predložených ústavnému súdu je podľa názoru ústavného súdu zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu, ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a vyhodnotenie postupu okresného súdu v napadnutom konaní

11. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

13. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

15. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ pri práve podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v petite svojej ústavnej sťažnosti síce označil svoje právo na „spravodlivý proces“, z obsahu ústavnej sťažnosti je však zrejmé, že namieta porušenie svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote.

16. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru

Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

17. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach, v ktorých sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej je účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

18. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prietáhov. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v každom súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019).

19. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

20. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje vo svetle okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje,

(2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

21. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o žalobe sťažovateľa o náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonnú väzbu nemožno považovať za právne ani skutkovo zložité. Okresný súd síce na právnu a skutkovú zložitosť danej veci poukázal, ústavnému súdu však neobjasnil, v čom konkrétne by takáto právna či faktická zložitosť mala spočívať.

22. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa nijakým spôsobom nepričinil o predĺženie napadnutého konania.

23. V súvislosti s hodnotením samotného postupu okresného súdu ako tretieho kritéria ústavný súd konštatuje, že jeho postup v napadnutom konaní bol poznačený obdobiami absolútnej nečinnosti, a to jednak ihneď po podaní žaloby v trvaní takmer 6 mesiacov, ako aj od marca 2019 až do apríla 2020, teda v trvaní ďalších takmer 13 mesiacov.

24. Ak zákonná sudkyňa poukázala na prieťahy, ktoré mali vzniknúť v dôsledku prijatia opatrení na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19, ústavný súd konštatuje, že tieto mohli priebeh napadnutého konania ovplyvniť až v marci 2020. Obdobie absolútnej nečinnosti od marca 2019 do marca 2020 teda ostalo zo strany okresného súdu bez akéhokoľvek relevantného vysvetlenia.

25. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že dlhé obdobia nečinnosti bez akéhokoľvek vysvetlenia nemožno z pohľadu štandardov čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru akceptovať (pozri tiež Beaumartin proti Francúzsku z 24. 11. 1994, sťažnosť č. 15287/89, bod 33).

26. Pokiaľ okresný súd a zákonná sudkyňa poukázali na pracovnú zaťaženosť sudcov okresného súdu, ústavný súd zdôrazňuje, že úlohou zmluvných štátov dohovoru je nastaviť si svoj právny systém takým spôsobom, aby boli súdy schopné zaručiť každému právo na rozhodnutie v primeranej lehote (rozsudok Veľkej komory vo veci Sürmeli proti Nemecku z 8. 6. 2006, sťažnosť č. 75529/01, bod 129). Chronické, resp. dlhotrvajúce preťaženie súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania (rozsudok vo veci Probstmeier proti Nemecku z 1. 7. 1997, sťažnosť č. 20950/92, bod 64).

27. Ak by aj ústavný súd prihliadal na nepredvídané a náhle vzniknuté objektívne dôvody predĺženia konania v dôsledku opatrení na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19 po marci 2020 (komplikácie v súvislosti s uskutočnením verejných pojednávaní), okresným súdom tvrdené dlhodobé systémové problémy pri organizácii práce sudcov nemožno ako ospravedlnenie vzniknutých prieťahov akceptovať.

28. Ústavný súd v okolnostiach tejto veci ďalej zdôrazňuje, že nedôvodná absolútna nečinnosť súdov v konaniach, ktorých predmetom je rozhodovanie o žalobe proti štátu (v tomto konaní navyše vo vzťahu k právu na ochranu osobnej slobody), sa v konečnom dôsledku môže negatívnym spôsobom podpísať na dôvere verejnosti v súdny systém, ktorá predstavuje jeden z pilierov právneho štátu (pozri tiež I. ÚS 700/2013).

29. Ústavný súd dospel na základe všetkého už uvedeného k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

30. Pokiaľ sťažovateľ v replike k vyjadreniu okresného súdu doplnil, resp. rozšíril petit svojej ústavnej sťažnosti o návrh na vyslovenie objektívnej zodpovednosti Slovenskej republiky (bod 9 tohto nálezu), ústavný súd v krátkosti konštatuje, že zodpovednosť Slovenskej republiky za porušenie práv sťažovateľa je konzumovaná vyslovením porušenia

práv sťažovateľa postupom okresného súdu v napadnutom konaní, teda postupom orgánu Slovenskej republiky.

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

31. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

32. Vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd o žalobe sťažovateľa medzičasom rozhodol rozsudkom z 21. októbra 2020, nebolo z pohľadu ústavného súdu dôvodné prikazovať mu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd preto tomuto návrhu sťažovateľa nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

33. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

34. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

35. Sťažovateľ sa vo svojej ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur, čo odôvodňuje závažnosťou zásahu do jeho práv podľa ústavy a dohovoru.

36. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

37. Ústavný súd vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania do rozhodnutia okresného súdu vo veci (dva roky a päť mesiacov), ako aj na existenciu objektívnych, náhle vzniknutých a nepredvídaných prekážok v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19 považoval v okolnostiach tejto veci vyslovenie porušenia práv sťažovateľa za dostatočné zadosťučinenie. Preto návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

38. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

39. Sťažovateľ si v konaní uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a príprava právneho zastúpenia, podanie sťažnosti) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 (replika k vyjadreniu okresného súdu).

40. Ústavný súd, vychádzajúc z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, priznal sťažovateľovi náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 v hodnote 177 € a dvakrát režijný paušál v hodnote 10,62 €, a jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 v hodnote 181,17 € a jeden režijný paušál v hodnote 10,87 €, teda celkovo v sume 567,28 €.

41. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa euroadvokáta JUDr. Lubomíra Müllera, Symfonická 1496/9, Praha 5, Česká republika, v lehote uvedenej v bode 2 výroku tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

42. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť a vykonateľnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkom konania pred ústavným súdom (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu